

Társadalomtudományi Kar
Szociológia és Társadalompolitikai Intézet
Korrupciókutató-központ

**Korrupciógyanús esetek a magyar médiában
2001-2007 között**
On-line hírforrások tartalomelemzése

A Korrupciókutató-központ kutatási jelentése

Budapest, 2009. február

Az elemzést a Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézetének Korrupciókutató-központja végezte.

A kutatást megalapozó adatgyűjtés és adatfeldolgozás a TEXTREND szövegelemző on-line szoftver fejlesztési munkálataihoz kapcsolódva valósult meg (NKFP_07_A2-TEXTREND, szerződésszám: OM-0002/2008)

A kutatócsoport tagjai:

Cserpes Tünde	egyetemi hallgató, ELTE
Balázs Hilda Kinga	egyetemi hallgató, BCE
Bartis Kinga	egyetemi hallgató, BCE
Fülöp Márk Tamás	egyetemi hallgató, BCE
Márkus Annamária	egyetemi hallgató, BCE
Lukácsné Gergely	egyetemi hallgató, BCE
Varga Szabolcs	szociológus, PhD-hallgató

A jelentést készítették:

Szántó Zoltán, Ph.D.,	egyetemi tanár, intézetigazgató, BCE
Tóth István János, Ph.D.,	egyetemi magántanár, BCE
Varga Szabolcs	tudományos főmunkatárs MTA KTI szociológus, PhD-hallgató

Kutatásvezetők:

Szántó Zoltán, Ph.D.,	egyetemi tanár, intézetigazgató, BCE
Tóth István János, Ph.D.,	egyetemi magántanár, BCE
	tudományos főmunkatárs MTA KTI

BCE Szociológia és Társadalompolitika Intézet
Korrupciókutató-központ
1093 Budapest, Közraktár utca 4-6.

A kézirat lezárva: 2009. február 28.

Tartalom

Bevezetés	4
1. A minta és a módszer	9
2. Eredmények	11
2.1. A cikkek információtartalma	11
2.2. A szereplők jellemzése	12
2.3. A korrupciós szituációk jellemzése	16
Melléklet	23
M1. A tartalomelemzés során képzett változók.....	24
M2. A tartalomelemzés során elemzett esetek megoszlása a képzett változók szerint	27

Bevezetés¹

A korrupció széles körben elterjedt jelenség. Különböző megjelenési formái (megvesztegetés, csúszópénz, megkenés, törvénytelen juttatás, „ajándékozás”, baksis, nepotizmus, lefizetés stb.) a történelem szinte minden időszakában és kultúrájában előfordultak. Folyamatosan jelen volt és jelen van a gazdaság, a politika, a közigazgatás, valamint a bűnüldözés és igazságszolgáltatás területén. Kultúránként eltérő módon küzdöttek ellene: például rotálták a közhivatalnokokat, jutalmazták azokat, akik leleplezték a korrump gyakorlatot, az esküdteket és a bírakat véletlenszerűen választották ki, a menedzsereket tőkerészesedéssel kompenzálták. A korrupció ennek ellenére nem szűnt meg, minden modern társadalmi rendszerben – kisebb-nagyobb mértékben – megjelenik. Negatív hatásai közismertek: magas társadalmi költségei rontják a gazdasági egyensúlyt, versenytorzító hatásai gyengítik a hatékonyságot, általánossá válása aláássa a társadalmi, jogi és gazdasági intézmények működését, általános bizalomvesztéshez és normaerózióhoz vezet.

Széles körű elterjedtsége ellenére viszonylag szerény kutatási eredményeket tudnak felmutatni a korrupcióval foglalkozó társadalomkutatók. Sokszor még a definiálása is vitákhoz vezet, ritkán találunk általánosan elfogadott elméleti modelleket, s szinte alig áll rendelkezésünkre megbízható, érvényes, pontos és reprezentatív empirikus kutatási eredmény a korrupcióról. Ez persze részben a jelenség természetéből adódik: nehezen megfigyelhető, az érintettek mindent megtesznek az elleplezése érdekében. Ily módon a hagyományos szociológiai kutatási módszerek (kérdőíves adatfelvétel, interjú, fókuszcsoport, dokumentumelemzés, sajtóelemzés stb.) önmagukban sokszor nem vezetnek a kívánatos eredményhez. Ezért meggyőződésünk szerint a korrupció empirikus vizsgálata során a különböző kutatási technikák ötvözésére van szükség: a kvantitatív és kvalitatív módszerek együttes alkalmazása nagyobb esélyt kínál a korrupciós mechanizmusok feltárására és elterjedtségük becslésére.

Fogalmi-elméleti kiindulópontként a modern politikai gazdaságtan és gazdaságszociológia megbízó-megbízott-kliens (*principal-agent-client*) modelljét fogadjuk el². A modell a

¹ Jelen kutatás folytatása annak a – Transparency International Magyarország megbízásából végzett – 2006-ra és 2007-re kiterjedő elemzésnek, mely „Korrupciógyanús esetek a médiában. Tartalomelemzés és a korrupció típusai” címmel jelent meg (szerzők: Cserpes Tünde – Szántó Zoltán – Tóth István János). Megjelent: Szántó Z. – Tóth I.J. (szerk.) Korrupciós kockázatok az üzleti szektorban. Kutatási háttér tanulmányok. Nyitott Könyvműhely, 2008.

racióális döntések elméletén nyugszik: szereplői mérlegelik cselekvési lehetőségeik várható hasznát és költségét, s azt az alternatívát választják, amelyik a legnagyobb tiszta haszonnal kecsegtet. A megbízó (például egy adóhivatal vezető tisztviselője) alkalmazásában álló megbízott (például egy adóbehajtó) kapcsolatba kerül a klienssel (például egy adófizetővel). A megbízott – a modell szerint – akkor válik korrupttá, ha a korrupcióból származó tiszta haszna várhatóan meghaladja azt a hasznot, amelyet akkor élvez, ha tisztességes marad. A kliens – a modell szerint – akkor próbálkozik megvesztegetéssel, ha az abból származó tiszta haszna várhatóan meghaladja azt a hasznot, amelyet akkor élvez, ha nem korrumpál. A korrupt megbízott – miközben személyes előnyökre tesz szert – költségeket ró a megbízóra, mivel tevékenysége negatív külső gazdasági hatásokkal jár, amelyek csökkentése időt és erőforrásokat emészt fel. A megbízó célja az, hogy a megbízottat optimális mértékű produktív és optimális mértékű improduktív – azaz korrupt – tevékenység elvégzésére ösztönözze. A megbízó alapvető problémája abból az információs aszimmetriából fakad, amely kettőjük kapcsolatának inherens jellemzője.

2007-ben jelent meg Johann Graf Lambsdorff *The Institutional Economics of Corruption and Reform. Theory, Evidence, and Policy* c. kötete a Cambridge University Press gondozásában. A könyv több szempontból is kiemelkedő a korrupcióval foglalkozó társadalomtudományi kutatások szempontjából. (1) A szerző gyakorlatilag teljes körű áttekintést ad a korábbi elméleti és empirikus korrupciókutatások eredményeiről. (2) Kritikai módon szintetizálja ezeket, s az intézményi közgazdaságtan szempontjai szerint építi fel saját koncepcióját. (3) Elemzése során tudatosan felvállalja az interdiszciplináris közelítésmódot, s így a modern közgazdaságtan mellett a szociológia, a politikatudomány, a politikai gazdaságtan és a jogtudomány eredményeire egyaránt támaszkodik. (4) Elméleti fejtegetéseit folyamatosan szembesíti a tényekkel, s mindezek alapján jut el a korrupció elleni küzdelmet megalapozó szakpolitikai javaslatainak megfogalmazásához. Korábbi kutatásai során Lambsdorff dolgozta ki a *Transparency International* jól ismert korrupcióészlelési indexének módszertanát, s folyamatosan irányítja az évente megjelenő és világszerte használt index összeállításával kapcsolatos munkálatokat a passau-i egyetemen. Az alábbiakban szemügyre vesszünk néhány fontos érvet Lambsdorff gondolatmenetéből, mintegy előkészítve a kutatási jelentésünkben

² Részletesebben lásd: Szántó Zoltán: Megbízók, megbízottak, kliensek. Vázlat a korrupció fogalmáról. Szociológiai Szemle, 1997/4.

szereplő elemzésünket, melyben a magyar on-line médiában 2001-2007 között napvilágot látott korrupciógyanús eseteket bemutató cikkek tartalomelemzésére vállalkozunk.

Lambsdorff szerint, akik készek arra, hogy korrupt cselekedeteket hajtsanak végre, elveszítik a tisztesség iránti elkötelezettségüket. A korrupt szereplők nem tudják tisztességesen szolgálni a köz érdekét, de ugyanakkor arra sem képesek, hogy hitelesen kölcsönösséget ígérjenek korrupt partnereiknek. Ez a gondolat központi jelentőségű a korrupció súlyos gazdasági és társadalmi következményeinek megértésében, valamint az antikorrupciós reformok megalapozásában. A kenőpénzt felkínálók és elfogadók ugyanis tudathasadásos viszonyba kerülnek a tisztességgel és az őszinteséggel. Elárulják feletteseiket és a társadalmat, de őszinte kölcsönösséget próbálnak jelezni egymásnak, s ebben gyakran kudarcot vallanak. A korrupciós tranzakciók egyik bizonytalan eleme: a korrumpálók gyakran nem tudják pontosan, hogy mire számíthatnak a kenőpénz fejében. Éppen ez az egyik sebezhető pontja azoknak a szereplőknek, akik hajlamosak korrupciós tranzakciók végrehajtására. A korrupció elleni küzdelem ebben az értelemben arra a sportolóra emlékeztet, aki az ellenfele gyenge pontjaira építi fel taktikáját.

Az ökonómiai gondolkodás a láthatatlan kéz koncepciójával kezdődött: az egyéni érdekek követése a piaci verseny során a köz érdekét szolgálja. A korrupció elleni küzdelem tekintetében nem áll rendelkezésünkre hasonló mechanizmus. Valami azonban mégis közel áll ehhez: a korrupt szereplők képessége arra, hogy cserbenhagyják egymást. Ezt az árulási hajlandóságot nevezi Lambsdorff a *láthatatlan láb* alapelvének. A késztetés a kenőpénz elfogadására – fonák módon – a korrupt szereplők ellen hathat. Ha viszont erre számítunk, akkor még akár az önérdékkövető szereplők is elkötelezhetik magukat a tisztesség mellett, ahelyett, hogy a kenőpénz megszerzésének lehetőségeit keressék. A korrupció visszaszorítására kevesebb esély mutatkozik akkor, ha pusztán más területeket megcélozva (pl. kormányzati bürokrácia leépítése, politikai döntéshozatal decentralizációja, köztulajdon privatizációja, versenyélénkítés) küzdünk ellene. A korrupció ugyanis valódi mivoltában és önmagában is új kihívást jelent a kutatóknak és a szakpolitikusoknak, s ennek a kihívásnak csak újszerű válaszokkal lehet megfelelni.

Lambsdorff részletesen áttekinti a korrupcióval foglalkozó elméleti és empirikus kutatásokat. Leszögezi, hogy a jelenség megértéséhez interdiszciplináris megközelítésre van szükség, továbbá, hogy a korrupció természetes okai sokrétűek. A szociológiai vizsgálatok a kulturális okokat (pl. generalizált bizalom, vallás, a hierarchia elfogadása, értékek, társadalmi struktúra) hangsúlyozzák. Mások földrajzi tényezők szerepét (pl. természeti erőforrások bősége, magas korrupció a szomszéd országokban, nagy távolság a világkereskedelem központjaitól) emelik ki. A közgazdaságtan és a politikatudomány művelői a közhivatalnokok javadalmazásának, a demokrácia, a képviselői rendszer és a választási rendszer működésének, valamint az igazságszolgáltatásnak a szerepét vizsgálják a korrupció szempontjából. A politikai pozíciókért folyó verseny például jótékonyan hathat az önérdékkövető politikusok megzabolázására. A választási rendszer konkrét jellemzőinek felemás hatásai lehetnek a korrupció szintjére: a méltányosság és a tisztesség garanciái a választási kampányban például fontos előfeltételeit alkotják a közérdeket szolgáló politikai vezetés kiválasztásának. Ebben a folyamatban pedig meghatározó módon érvényesül a nyilvánosság szerepe.

Az átláthatóságról és a nyilvánosságról mindenekelőtt a szabad sajtó gondoskodhat. A politikusok és a korrump tranzakciók más potenciális résztvevői ugyanis sok esetben jobban tartanak reputációjuk elvesztésétől, mint az esetleges büntetésüktől, amire korrupciós gyakorlatuk leleplezése esetén számíthatnak. A sajtónyilvánosság, még akkor is, ha esetenként méltánytalan és részrehajló, kétségtelenül visszatartó erőt jelent a politikusok és közhivatalnokok számára a korrupció tekintetében. Mindenekelőtt a sajtó szabadsága és függetlensége a feltétele annak, hogy a nyilvánosság fékezni tudja a korrupciót. Egyre több bizonyítékkal rendelkezünk arra, hogy a sajtó szabadsága és a korrupció szintje között negatív kapcsolat van: minél magasabb a sajtószabadság, annál alacsonyabb a korrupció szintje. Ezek fényében a korrupció elleni küzdelem egyik fontos eleme lehet, a sajtó minőségének, szabadságának és függetlenségének növelése.

Mindezeknek a megfontolásoknak az alapján kijelenthetjük, hogy mindenképpen fontos adalék a korrupció természetrajzának megismerésében a médiában megjelenő korrupciógyanús esetek feldolgozása. Elemzésünk során, támaszkodva a tartalomelemzés módszereire, arra teszünk kísérletet, hogy átfogó képet vázoljunk fel a szóban forgó időszakra vonatkozóan a korrupció médiareprezentációjáról. Bár a korrupciót roppant nehéz közvetlenül

mérni, a sajtóban megjelenő korrupciógyanús esetek vizsgálatával közelebb kerülhetünk a probléma megértéséhez. Az ilyen vizsgálatoknak többféle hozadéka lehet. Ugyanakkor nem feledkezhünk el arról, hogy igen magas a látencia – vagyis a sajtóban megjelent korrupciós tudósításokat csak a jéghegy csúcsának tekinthetjük.

Jelen tanulmányban magyar újságok és internetes hírportálok rendelkezésre álló internetes archívumainak kiaknázásával, a médiában napvilágot látott korrupciógyanús esetek összegyűjtésével a magyarországi korrupciós helyzetek felmérésére teszünk kísérletet. Ezzel a módszerrel – bár a korrupció abszolút nagyságát nem határozhatjuk meg –, de mértékére és az alapvető korrupciós helyzetek előfordulási arányaira akár óvatos becsléseket is tehetünk. Ráadásul az egyes gazdasági ágak, tranzakció típusok korrupciós fertőzöttségének összehasonlítására is lehetőségünk nyílik. Olyan mélyfúrás-jellegű vizsgálat ez, amelynek célja a tranzakciók felmérésével és a korrupció-veszélyes szituációk elemzésével a főbb problémák megvilágítása.

A kutatás során a korrupciós jelenségek médiareprezentációját vizsgáltuk a tartomelemzés eszközeivel. A korrupciós, vagy korrupciógyanús esetek médiában való megjelenése három területen járulhat hozzá a magyarországi korrupció megértéséhez. Egyrészt megvilágítja azt, hogy a sajtó milyen rendszerességgel, és milyen módon foglalkozik az ilyen jelenségekkel, másrészt az egyes esetekkel kapcsolatban megjelent információkból következtethetünk a korrupciós esetek fontos jellemzőire, és e jellemzők alapján osztályozhatjuk a feltárt eseteket, harmadrészt a médiareprezentáció módját ad az egyes korrupciós típusok médiabeli megoszlásának vizsgálatára, és esetleg kiindulópontul szolgálhat a tényleges megoszlás későbbi becsléséhez.

Tudjuk, hogy a napvilágra került esetek megoszlását két tényező befolyásolja: a korrupciós eseteket nyilvánosságra hozó sajtótermékeknek a ténylegesen előforduló ügyek szelekciójának során érvényesített szempontjai, valamint a korrupció egyes típusainak tényleges megoszlása, vagyis ahogy a korrupciós jelenségek egy adott országban – esetünkben Magyarországon – előfordulnak.

A két tényezőt jelenleg nem tudjuk elválasztani egymástól. Ezért a médiaelemzés során kapott adatokból csak közvetve következtethetünk a korrupció tényleges megoszlására. Bizonyos

korrupciós helyzetek kiugróan magas aránya azt mutathatja, hogy ezek a típusok gyakran fordulhatnak elő.

1. A minta és a módszer

A kutatás során 8 internetes hírportál, illetve nyomtatott újság internetes változatának felmérését végeztük el 2001. január 1. és 2007. december 31. közötti időszakra vonatkozóan.

A megfigyelt újságok és hírportálok az alábbiak voltak:

- *Magyar Nemzet*
- *Figyelő és FN*
- *Index*
- *Népszabadság*
- *Origo*
- *HVG*
- *Világgazdaság*
- *Heti Válasz*

Az interneten elérhető forrásokban megjelenő cikkek közül a korrupciógyanús eseteket tartalmazókat kerestük ki, gyűjtöttük össze és elemeztük. A cikkek tartalmát áttekintve az alábbi szavakra (karakter-sorozatokra) kerestünk rá: „korrupt*”, „korrupció*”, „csúszópénz*”, „kenőpénz*”, „veszteget*”, „pénzmos*”. Ezt a feladatot az egyes hírportálok illetve az újságok internetes változatainak archívumait felhasználva „kézzel” végeztük, majd a kapott cikkeket kigyűjtöttük és statisztikai elemzéshez előkészítettük³.

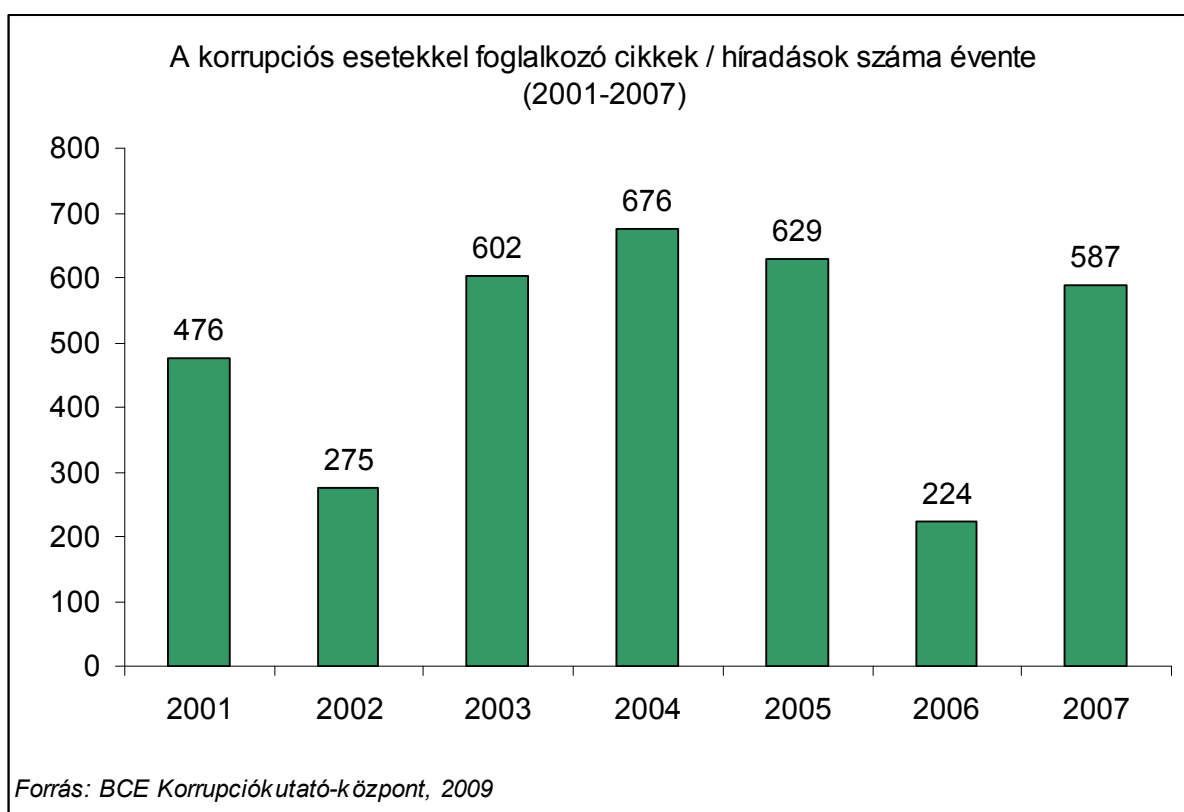
A megtalált cikkeket úgy rendszereztük, hogy azonos esetekre vonatkozó cikkeket, híradásokat különálló csoportokba, „korrupciós esetekbe” rendeztük. Ezeknek a eseteknek neveket adtunk és feljegyeztük ezen esetek főbb jellemzőit, majd az eseteket tartalmazó cikkeket újra elolvasva az eseteket feldolgoztuk úgy, hogy kódoltuk a cikkekben leírt esetek fontosabb jellemzőit, szereplőit. Ha több cikk is foglalkozott ugyanazzal a korrupciógyanús esettel, akkor e cikkek mindegyikét ugyanahhoz az esethez soroltuk. A cikkekhez fűzött

³ Kizárólag a Magyarország területén felbukkanó korrupciós eseteket gyűjtöttük, így például nem került adatbázisunkba a Szlovákiában dolgozó magyar hivatalnok korrupciós esete, viszont foglalkoztunk a Budapesten dolgozó izraeli nagykövetet ért korrupciós váddal.

olvasói kommentárokat is figyeltük, és a konkrét esetekre vonatkozó információkat innen is beépítettük az adatbázisba.

A korrupció témája a vizsgált időszakban folyamatosan a közbeszéd tárgyát képezte. Az adatbázisba 3469 cikk, híradás került be, amelyek valamely konkrét korrupció(gyanú)s ügyről tudósítottak (lásd az 1.1 ábrát). Fontos hangsúlyozni, hogy ezek nem lezárt ügyek, minden olyan esetet bevettünk az adatbázisba, ahol a sajtó korrupciós cselekményről beszélt – a cselekmény törvényellenességét kimondó bírósági döntés nélkül is. Az elsődleges adatfeldolgozás és adattisztítás után a cikkek összesen 444 különböző korrupciós esetet határoltak körül.

1.1. ábra: A korrupciógyanús esetekkel foglalkozó cikkek / híradások száma a megfigyelt újságokban, hírportálokon, 2001-2007

2. Eredmények

2.1. A cikkek információtartalma

Az első megállapítás közvetlenül nem elemzésünk témájára, hanem az elemzett cikkek információtartalmára vonatkozik. Leírjuk mégis, mert fontos lehet a korrupció elleni lépések sorában.

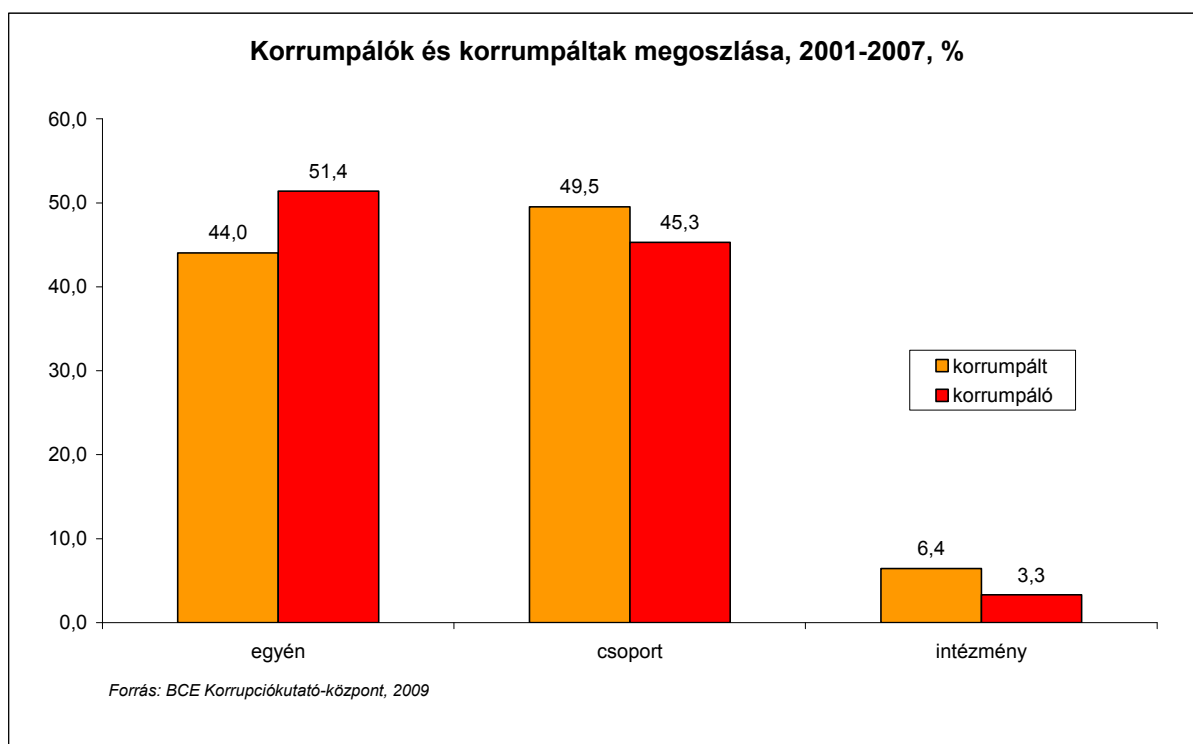
Az újságírók előtt triviális követelmény egy hír, vagy tudósítás megírásakor az, hogy az írásnak az adott esemény néhány fontos jellemzőjére vonatkozóan információval kell szolgálni („Ki? Mikor? Hol? Mit? Hogyan? Miért?”). Ennek fényében érdekes, hogy az elemzett cikkek mennyire pontatlanok a korrupciós jelenségek leírásakor. A korrupciós eseteket ismertető cikkek több lényeges momentumot hagynak homályban, illetve ezen információk hiányát nem teszik explicitté.

A korrupcióval foglalkozó irodalomban a korrupció elleni fellépés egyik fontos intézményeként határozzák meg a független sajtót. Ezt a szerepét azonban csak akkor tudja betölteni, ha a korrupciógyanús esetek ismertetések, feltárásakor is szem előtt tart bizonyos általánosan érvényes követelményeket: világos kérdéseket tesz fel, ezekre keresi a választ, és megpróbál az adott esemény minden fontos mozzanatáról információt szerezni. Ha pedig ez nem sikerül, akkor nyíltan felhívja a figyelmet a homályban maradt mozzanatok létre.

2.2. A szereplők jellemzése

Az „egyének” kategóriájába soroltuk a szereplőket, ha egyedül vettek részt a korrupciós tranzakcióban, a „csoportok” kategóriájába, ha többen és együttműködve voltak érintettek, illetve az „intézmény” kategóriájába, ha valamilyen közintézmény szereplőjeként kerültek korrupcióba.

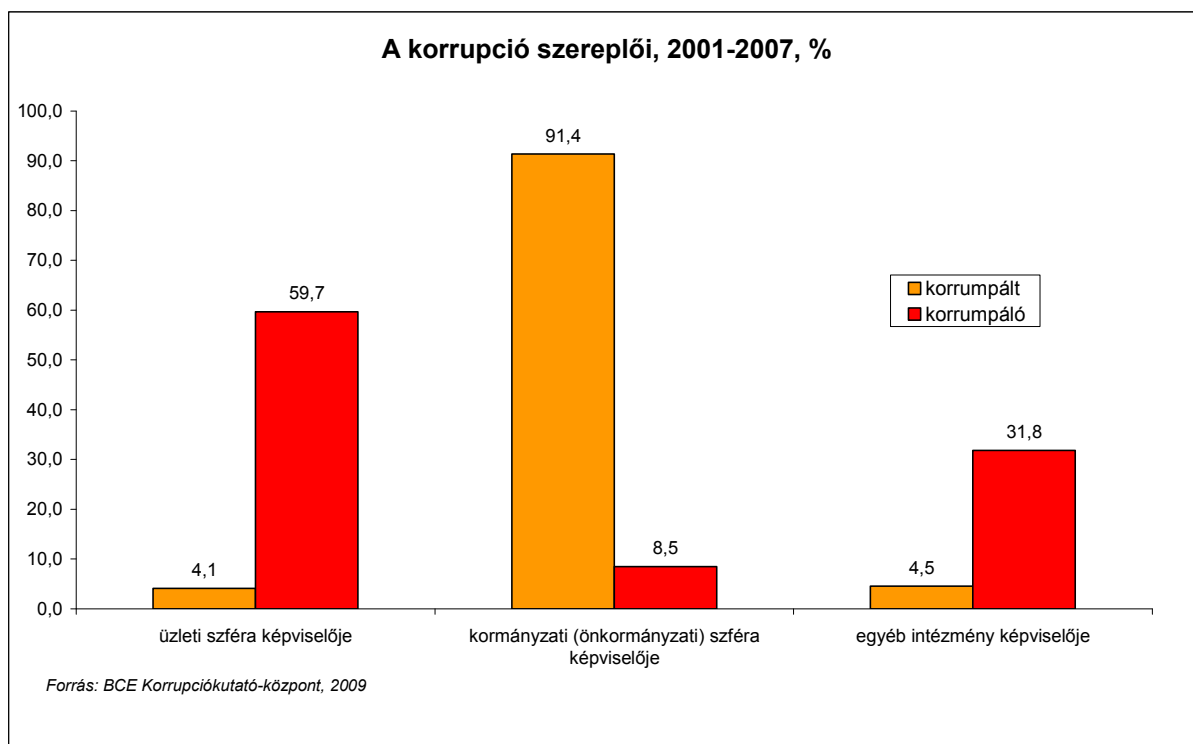
2.2.1. ábra: A korrupciógyanús esetek megoszlása a korrumpáltak és a korrumpálók típusa szerint, 2001-2007, %

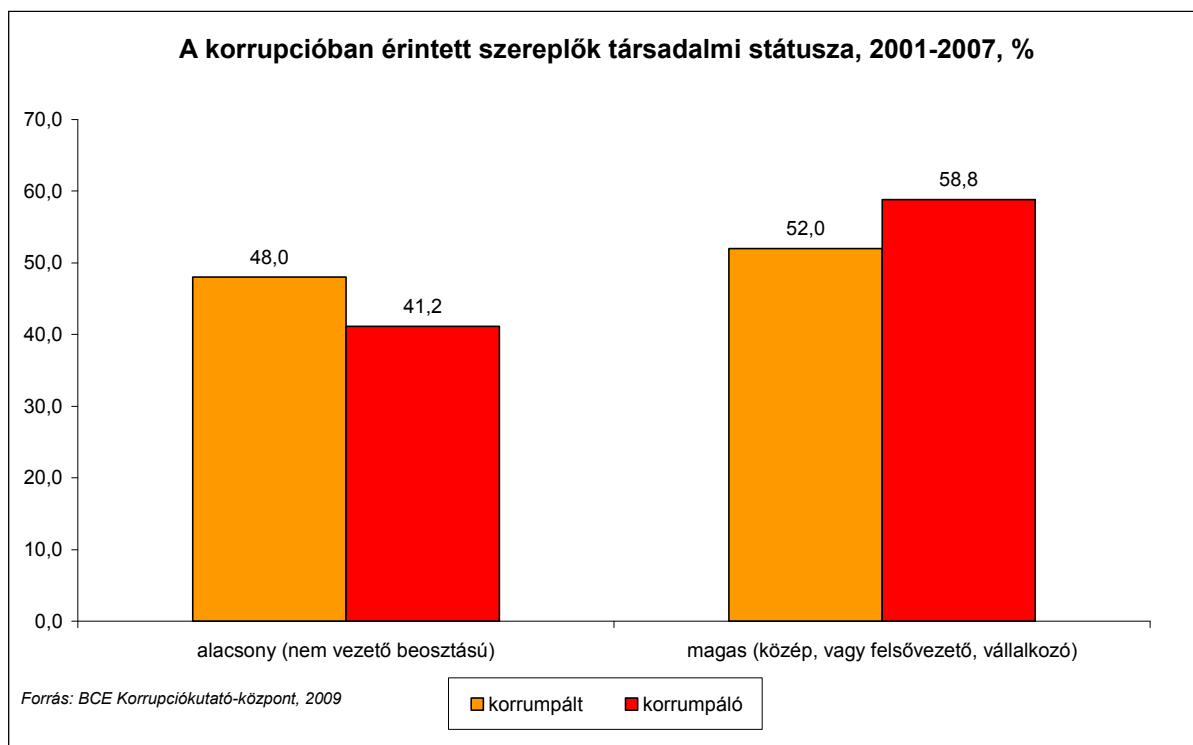
Mint azt a 2.2.1-es ábra jól szemlélteti, a 2001-2007 közti időszak eseteiből csupán elenyészően kis százalékban volt a korrumpáló, vagy a korrumpált is egy intézmény (vállalat, vagy állami intézmény) képviselője, ezzel szemben mind a korrumpálók, mind a korrumpáltak megoszlása tekintetében az egyéni, illetve csoportos szereplők is körülbelül fele-fele arányban reprezentálják a korrupciógyanús eseteket. Nagyon kicsi eltérés mutatkozik az egyének és csoportok arányában: az egyéni szereplők esetén a korrumpálók aránya mintegy 7,4%-kal haladja meg a korrumpáltak arányát, míg a csoportos szereplők esetén a korrumpáltak aránya 4,2%-kal magasabb a korrumpálóknál. Kilépve a számarányok büvköréből, az előbbi adat nagyon is figyelemre méltó. Úgy tűnik, hogy a hazai korrupciós

cselekmények felét csoportosan, több szereplő együttműködésében hajtják végre, amit akár egyfajta korrupciós hálózati rendszer kibontakozásának jeleként is értékelhetünk.

2.2.2. ábra: A korrupciógyanús esetek szereplői az üzleti és a(z ön)kormányzati szférában, 2001-2007, %

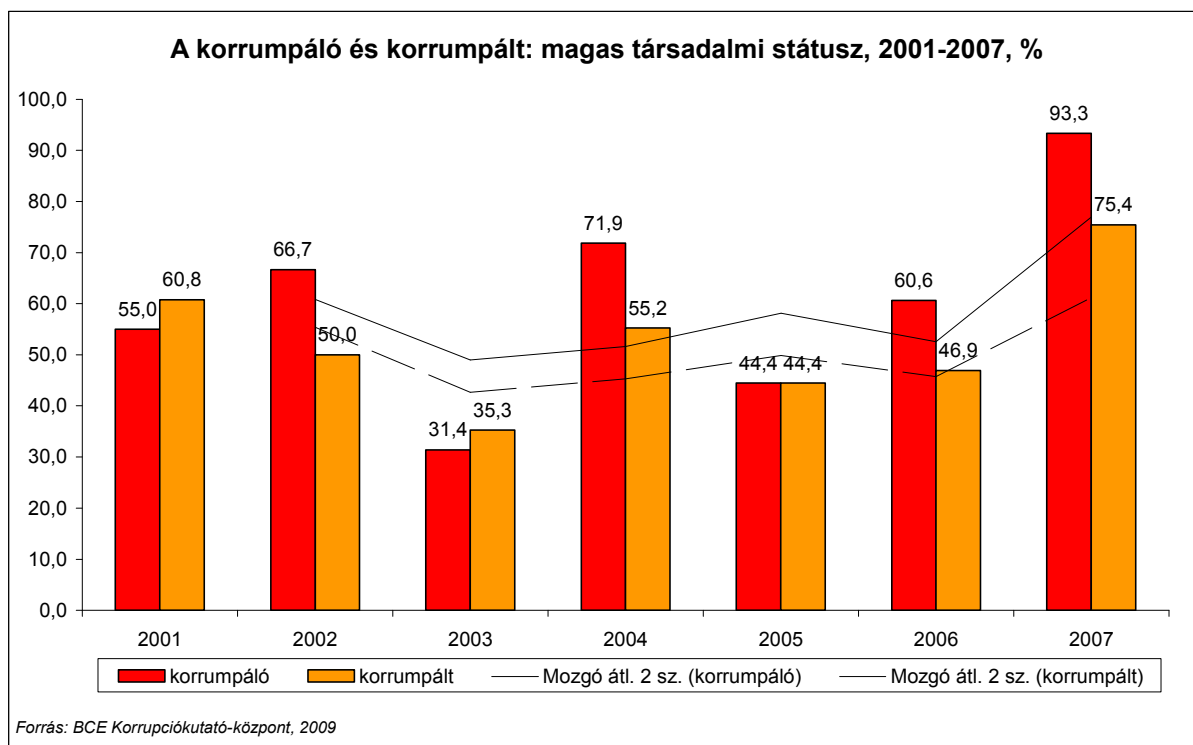

A korrupciógyanús tranzakciók jellemzői között megfigyeltük, hogy a tranzakciók szereplői az üzleti szférához, a(z ön)kormányzati szférához, vagy egyéb intézményhez tartoznak. A megfigyelt korrupciós tranzakciók közel kétharmadánál a korrumpáló fél az üzleti szféra képviselője, az esetek további mintegy harmadában pedig egyéb intézmény képviselője volt. Míg a korrumpált szereplők túlnyomó többsége a(z ön)kormányzati szféra képviselőjeként vett részt az ügyletekben (lásd 2.2.2-es ábra).

2.2.3. ábra: A korrupciógyanús esetekben érintett szereplők társadalmi státusza, 2001-2007, %

A korrupciós tranzakciók szereplőinek társadalmi státuszát vizsgálva a kapott eredményeink szerint a korrumpálók többsége, közel 60 százaléka magas társadalmi státuszú (vezető beosztású), míg a korrumpáltak között ez az arány 52 százalék. Vagyis a korrumpált szereplők megoszlása társadalmi státuszuk tekintetében kiegyenlítettnek nevezhető, míg a korrumpálók státuszát tekintve túlsúlyban vannak a magas státuszú szereplők (lásd 2.2.3-as ábra).

2.2.4. ábra: A magas társadalmi státuszúak arányának változása a korrumpálók és a korrumpáltak között, 2001-2007, %

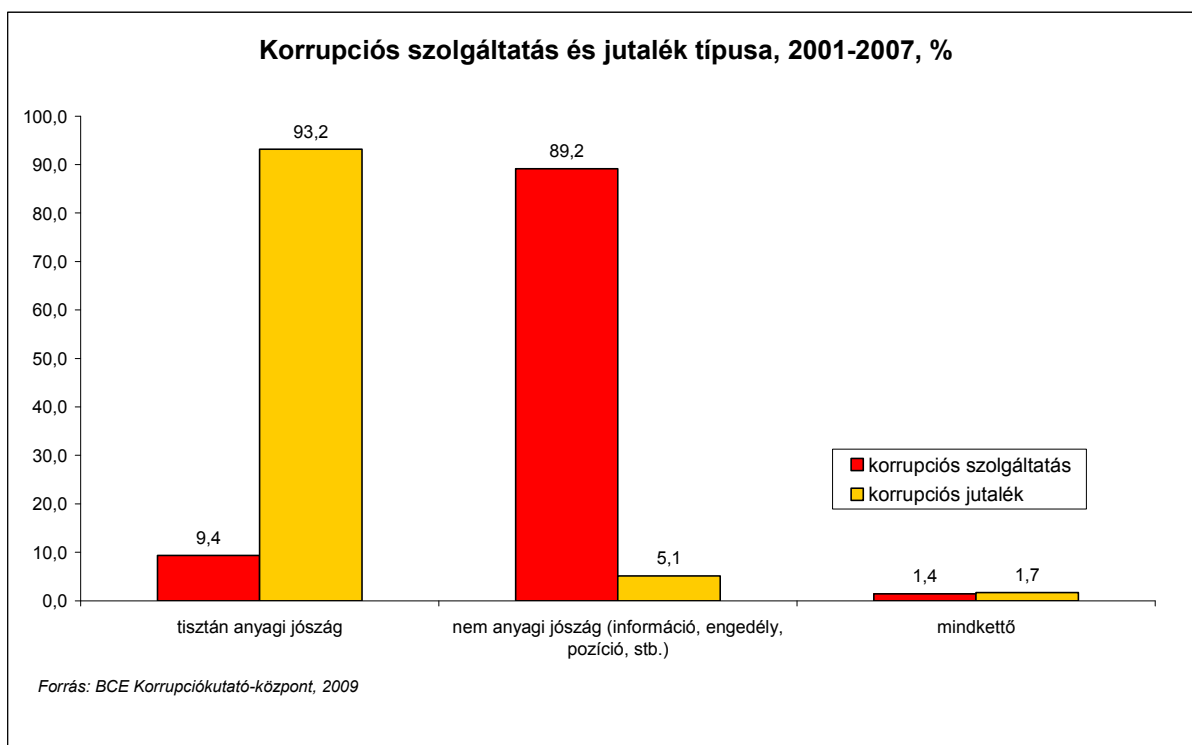

Szemügyre véve a magas társadalmi státuszúak arányát a 2001-2007 közti időszak idősorát tekintve elmondható, hogy az adatok évről évre történő változásának, tehát a jelenség egyfajta hullámzásának lehetünk tanúi. Arányuk mind a korrumpálók, mind a korrumpáltak körében a 2003-as évben volt a legalacsonyabb, ekkor az esetek körülbelül harmadában volt magas státuszú a szereplő a korrumpálók és korrumpáltak esetében is, míg a 2007-es évben volt messze a legmagasabb az arányuk, ekkor a korrumpálók 93,3 százaléka, a korrumpáltaknak pedig 75,4 százaléka volt magas társadalmi státuszú. Az ábrából egyúttal az is kiolvasható, hogy az esetek többségében a korrumpálók közül nagyobb arányban kerülnek ki magasabb státuszú cselekvők, valamint a vizsgált időszak adatai alapján a magas társadalmi státuszúak aránya csupán két évben nem haladja meg az 50 százalékot (lásd 2.2.4-es ábra).

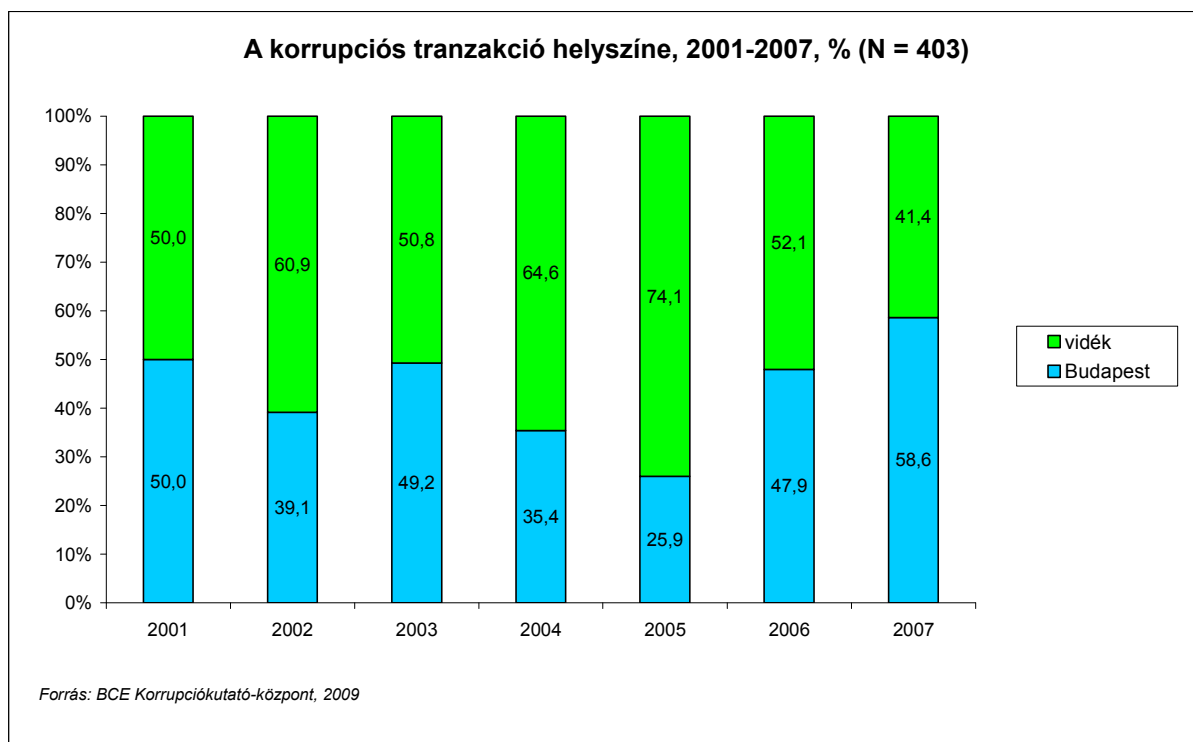
2.3.A korrupciós szituációk jellemzése

A korrupciós helyzetek jellemzői között megfigyeltük, hogy mi volt a tranzakció során nyújtott előny, szolgáltatás és mi volt a jutalék. Mindkét esetben megkülönböztettünk anyagi és nem anyagi javakat. A megfigyelt korrupciós tranzakciók túlnyomó részénél a korrupció során nyújtott szolgáltatás, előny nem anyagi jellegű volt, míg az ezért kapott jutalék az esetek túlnyomó részében pénz volt (lásd a 2.3.1. ábrát).

2.3.1. ábra: A korrupciógyanús esetek megoszlása az előny és a jutalék típusa szerint 2001-2007, %

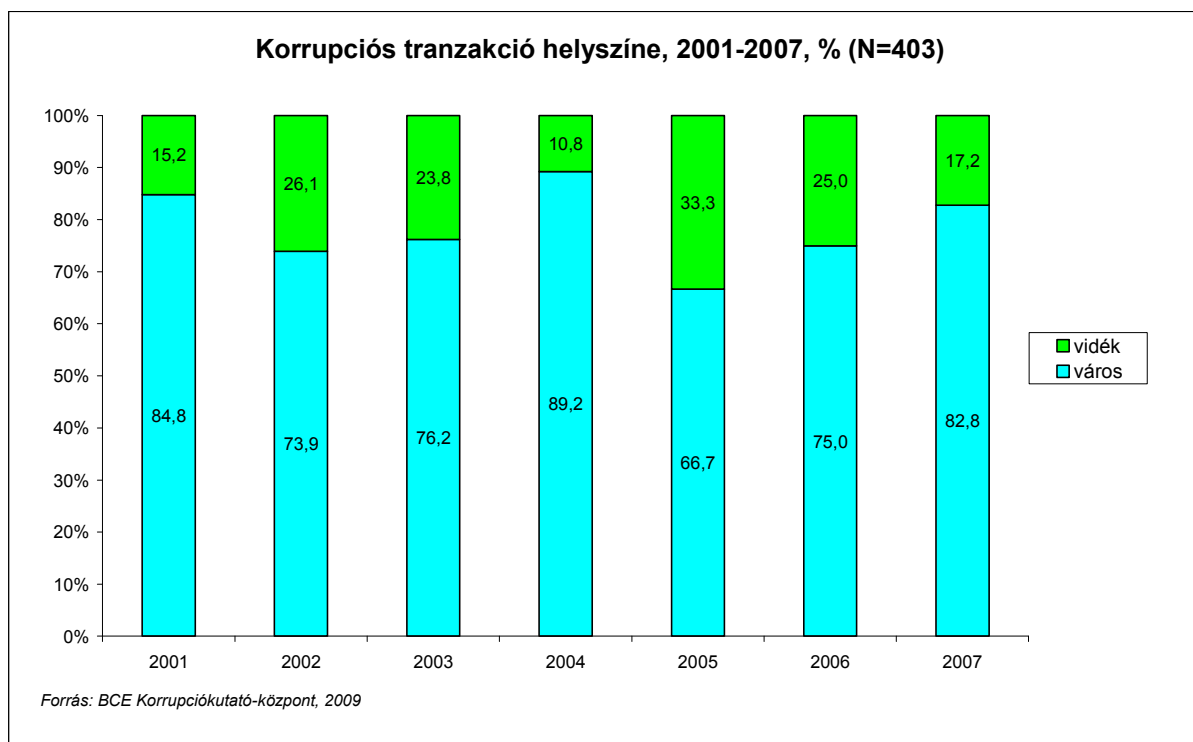

2.3.2. ábra: A korrupciógyanús tranzakciók helyszíne (Budapest – vidék), 2001-2007, %

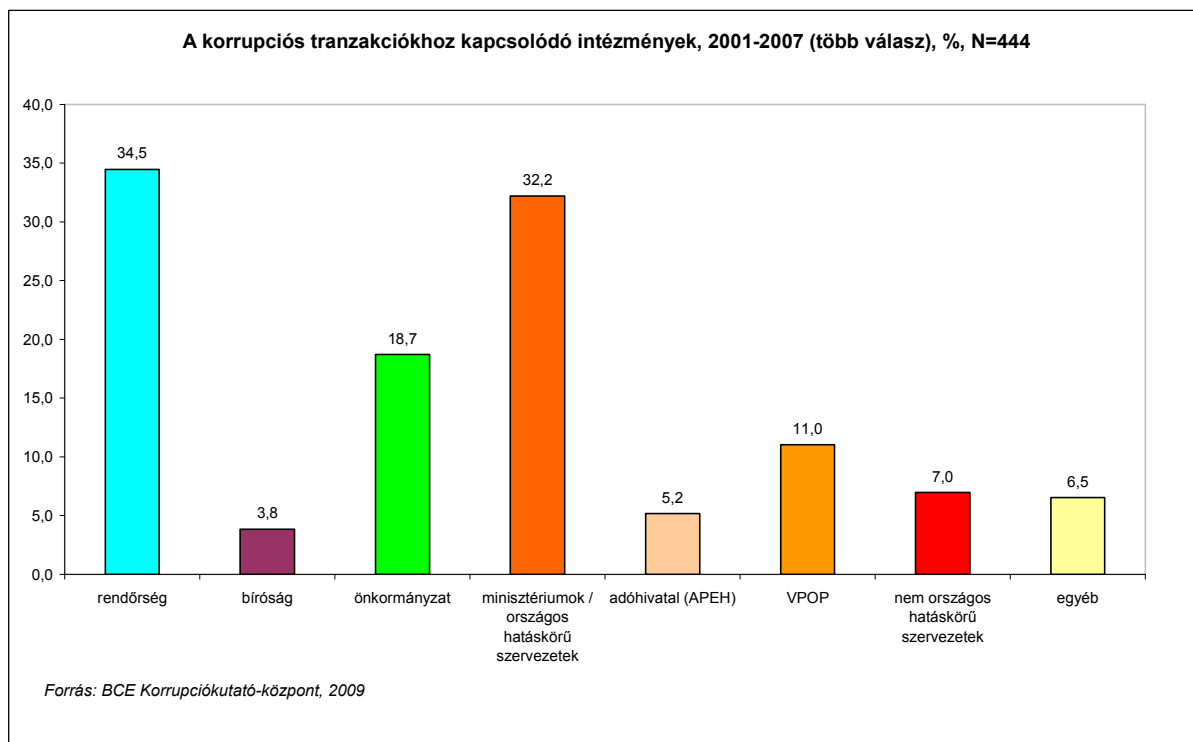
A korrupciógyanús tranzakciók helyszínét vizsgálva is megfigyelhető egy évről évre változó, hullámzó trend a budapesti és vidéki tranzakciós helyek arányát tekintve. Az esetek mintegy felében a főváros-vidék megoszlás 50-50 százalékos, míg a többi esetben a vidéki helyszínek vannak többségben, legnagyobb mértékben a 2005-ös évben, amikor négyből csupán csak egy alkalommal volt fővárosi helyszín korrupciós tranzakció színhelye (lásd 2.3.2-es ábra).

2.3.3. ábra: A korrupciógyanús tranzakciók helyszíne (város – vidék), 2001-2007, %

A korrupciógyanús tranzakciók helyszíneit a város-vidék megoszlásban vizsgálva az eredmények alapján az esetek átlagosan körülbelül négyötödében a korrupciós tranzakció városi színhelyhez köthető. Mivel azonban alapvetően országos sajtót figyeltünk meg, ezen az eredményen nincs mit csodálkozni, ám felvetheti annak a feltételezésnek az indokoltságát is, hogy a korrupció inkább városi jelenség (lásd 2.3.3-as ábra).

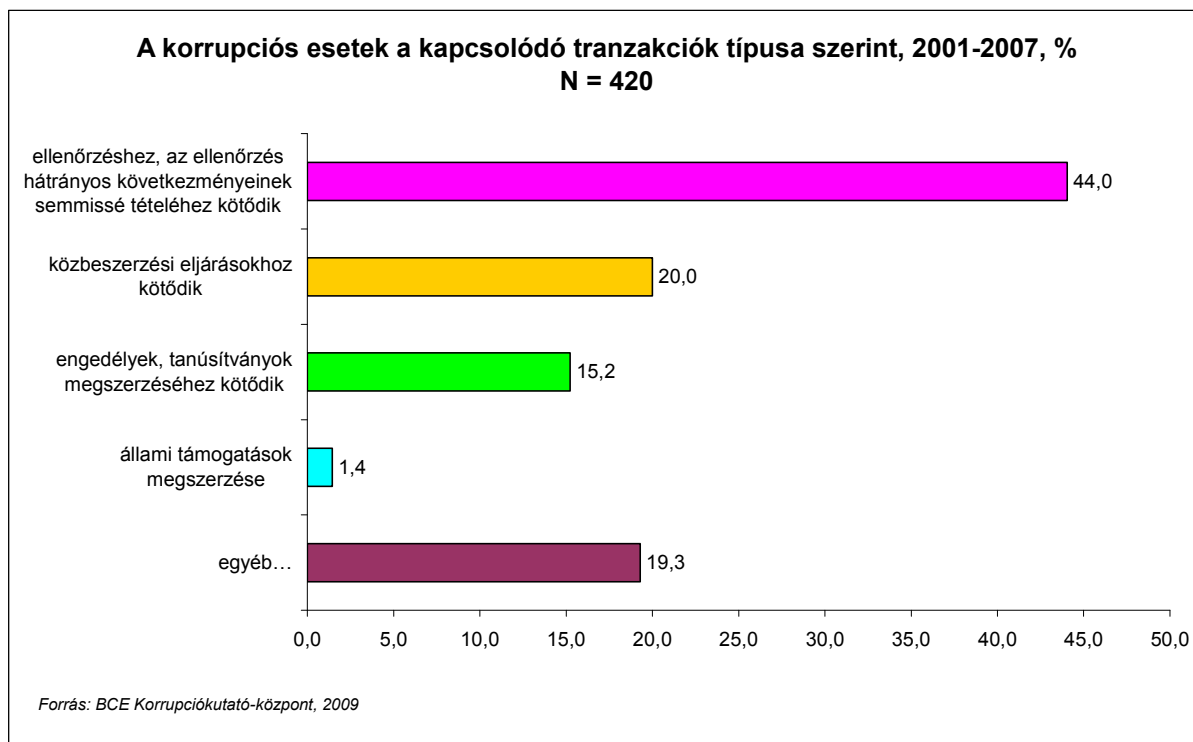
2.3.4. ábra: A korrupciógyanús esetek megoszlása a kapcsolódó intézmények szerint, 2001-2007, %

Forrás: BCE Korrupciókutató-központ

További fontos szempont a korrupciós esetek osztályozásánál, hogy a feltételezett korrupciós tranzakció milyen intézményekkel hozható kapcsolatba. Az esetek szinte mindegyikében csak egyetlen ilyen kormányzati, vagy állami intézmény létét tapasztaltuk. Az esetek közel harmadában valamilyen minisztérium, vagy országos hatáskörű szerv volt az egyik érintett fél. Míg, ha az önkormányzatokat is hozzávesszük, az esetek felében dolgozott a korrumpált ezeknél az intézményeknél. A másik jellegzetes érintett intézmény a rendőrség volt (lásd az 2.3.4. ábrát), miközben a bíróságok sem mentesek a korrupciótól. Úgy tűnik, hogy a magyarországi helyzet sajátossága, hogy a feltárt korrupciógyanús esetek több mint egyharmada azokhoz a szervezetekhez kötődik, amelyeknek hivatalból üldözni kellene az ilyen eseteket.

2.3.5. ábra: A korrupciógyanús esetek megoszlása aszerint, hogy milyen ügyekhez kötődnek, 2001-2007, %

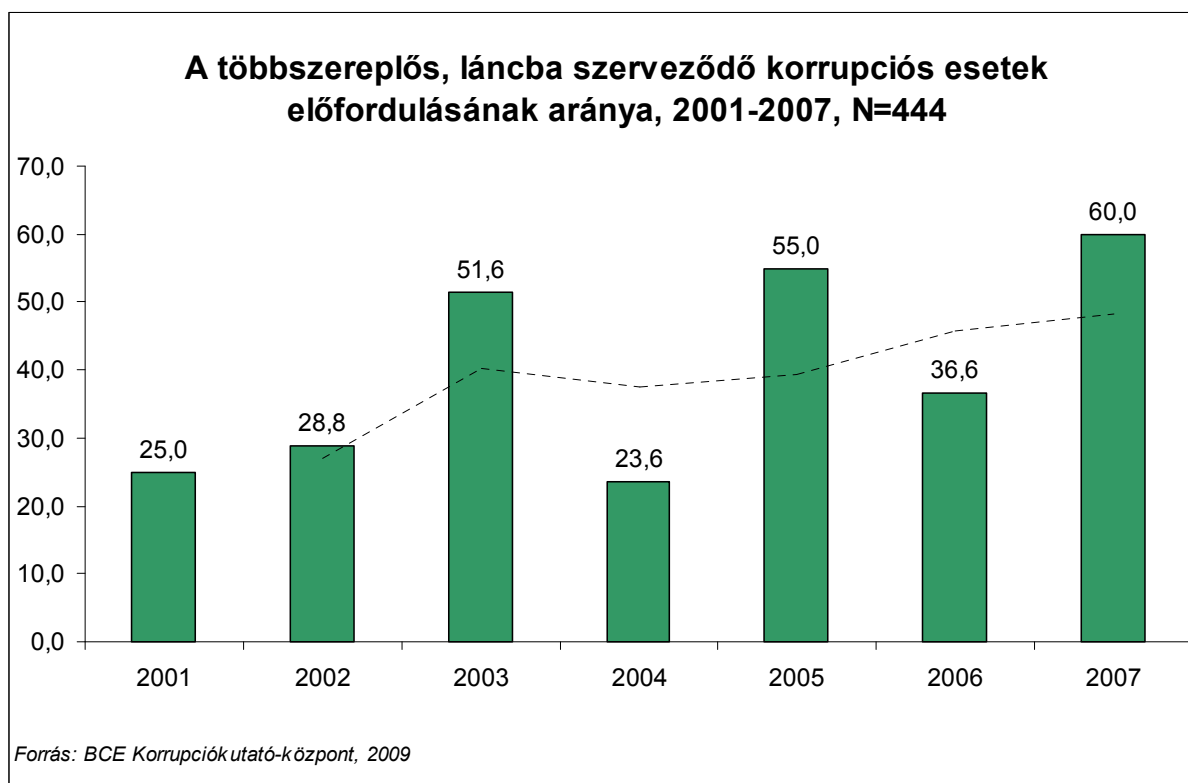
Forrás: BCE Korrupciókutató-központ

A korrupciós esetek további releváns mozzanata, hogy milyen ügyekkel, milyen hivatali lépésekkel kapcsolatban jönnek létre. A 2001-2007-ben napvilágra került esetek közel fele ellenőrzésekhez, illetve az ellenőrzések negatív következményeinek semmissé tételéhez kötődő korrupció, de a közbeszerzési eljárásokhoz tartozó korrupciós esetek aránya (20%), illetve az engedélyek, tanúsítványok megszerzéséhez kapcsolódó korrupciós esetek aránya (15%) is jelentős (lásd a 2.3.5. ábrát). Összességében a korrupciós cselekmények 80%-át ilyen típusú cselekmények hívják életre.

A korrupciós jelenségek fontos jellemzője, hogy mennyire váltak részeivé az intézmények működésének. Ebből a szempontból meg kell különböztetni olyan korrupciós ügyleteket, amelyek egymástól függetlenül két szereplő között jönnek létre, azoktól, amelyek részben egymásra épülve, többszereplős tranzakciókként értelmezhetők. Az elsőre példa, amikor egy közlekedési vétséget követően az ellenőrző rendőrt korrumpálja a vétséget elkövető állampolgár. A korrupció kétszereplős (ellenőrző rendőr – vétséget elkövető autós) és sem a korrupció előtt, sem a korrupció után nem találkoznak. A másik eset, ha több szereplő vesz

részt a korrupcióban, és maga a korrupció is egy folyamatként képzelhető el, amelynek fontos mozzanata a korrupció megismétlődése (mint mondjuk a közbeszerzési eljárást kiíró intézmény ugyanazon vezetőjének rendszeres korrumpálása több pályázó által). Az utóbbi esetek terjedése, súlyának növekedése a korrupció intézményesülésére mutat, amikor a korrupciós tranzakciók immár szervesen beépülnek egy-egy intézmény működésébe és szélsőséges esetben az ügymenet részeivé válnak.

2.3.6. ábra: A többszereplős, láncba szerveződő korrupciógyanús esetek előfordulásának aránya, 2001-2007, %

A korrupció e fontos mozzanatát is megfigyeltük a kutatás során. Az eredmények alapján kapott idősor, ami a korrupció kapcsán adatainkban megjelenik, arra enged következtetni, hogy 2001-2007 között átlagosan több mint felére nőtt a többszereplős, láncba szerveződő korrupciós esetek aránya.

Ezt a folyamatot akár a korrupció egyfajta intézményesüléseként is értelmezhetjük. Annak ellenére, hogy a vizsgált időszakban szintén tapasztalhatunk jelentős hullámzásokat, a

szaggatott vonallal jelzett trend egyértelmű növekedést mutat. Mindezek fényében megkockáztathatjuk azt a megállapítást, hogy a vizsgálat időszak alatt nőtt Magyarországon a korrupció súlya és a korrupciós ügyletek egyre inkább mutatják az intézményesülés jeleit.

Melléklet

M1. A tartalomelemzés során képzett változók

KÉPZETT VÁLTOZÓK A KORRUPCIÓS TIPOLOGIA ALAPJÁN

BCE Szociológia és Társadalompolitika Intézet

Program: KORRUPCIO_2008

Tárgy: korrupciós tipológia a média reprezentáció tartalomelemzéséhez

1. változat

Dátum: 2008-09-15

A korrupciós tipológiából következő, kódolandó változókat hozzuk létre és kódoljuk az adatbázisba:

V1. Ki a korrumpált?

1. egyén
2. csoport
3. intézmény
9. nem megállapítható

V2. Ki a korrumpáló?

1. egyén
2. csoport
3. intézmény
9. nem megállapítható

V3. Korrumpált: üzlet v. kormányzat?

1. üzleti szféra képviselője
2. kormányzati (önkormányzati) szféra képviselője
3. egyéb intézmény képviselője
- V3.1. éspedig.....(írd le!)
9. nem megállapítható

V4. Korrumpáló: üzlet v. kormányzat?

1. üzleti szféra képviselője
2. kormányzati (önkormányzati) szféra képviselője
3. egyéb intézmény képviselője
- V4.1. éspedig.....(írd le!)
9. nem megállapítható

V5. A korrumpált társadalmi státusza

1. alacsony (nem vezető beosztású)
2. magas (közép, vagy felsővezető, vállalkozó)
9. nem megállapítható

V6. A korrumpáló társadalmi státusza

1. alacsony (nem vezető beosztású)
2. magas (közép, vagy felsővezető, vállalkozó)
9. nem megállapítható

V7. A korrupciós szolgáltatás (előny)

1. tisztán anyagi jószág
2. nem anyagi jószág (információ, engedély, pozíció, stb.)
9. nem megállapítható

V8. A korrupciós jutalék (előny)

1. tisztán anyagi jószág
2. nem anyagi jószág (információ, engedély, pozíció, stb.)
9. nem megállapítható

V9. A korrumpált székhelye/lakóhelye

1. külföld
2. budapesti
3. vidéki, keleti régió
4. vidéki, nyugati régió
9. nem megállapítható

V10. A korrumpáló székhelye/lakóhelye

1. külföld
2. budapesti
3. vidéki, keleti régió
4. vidéki, nyugati régió
9. nem megállapítható

V11. A korrupciós tranzakció helye (1)

1. Budapesten volt
2. városban
3. községben
9. nem megállapítható

V12. A korrupciós tranzakció helye (2)

1. Budapesten volt
2. városban
3. Községben
9. nem megállapítható

V13. Korrupció – kapcsolódó intézmény? (1)

1. rendőrség
2. bíróság
3. önkormányzat
4. minisztériumok / országos hatáskörű szervezetek
5. adóhivatal (APEH)
6. egyéb ellenőrző apparátusok (közterület felügyelet, ANTSZ)

V14. Korrupció – kapcsolódó intézmény (2)

1. rendőrség
2. bíróság
3. önkormányzat
4. minisztériumok / országos hatáskörű szervezetek
5. adóhivatal (APEH)
6. egyéb ellenőrző apparátusok (közterület felügyelet, ANTSZ)

V15. A korrupció – kapcsolódó tranzakció

1. közbeszerzési eljárásokhoz kötődik
2. engedélyek, tanúsítványok megszerzéséhez kötődik
3. ellenőrzéshez, az ellenőrzés hátrányos következményeinek semmissé tételéhez kötődik
4. egyéb....

V15.1. írd le röviden:

9. nem megállapítható

V16. A korrupció kezdeményezője

1. megbízott (korrumpált)
2. kliens (korrumpáló)
9. nem lehet megállapítani

V17. Korrupciós tranzakció(k) típusa

1. egyszerű (adás –vétel) / két szereplő
2. láncba szerveződő / több szereplős tranzakció
9. nem lehet megállapítani

V18. Az eset napvilágra kerülésének elindítója

1. a korrumpált
2. a korrumpált munkatársa
3. a korrumpáló
4. a korrumpáló konkurensa
5. sajtó / újságíró (oknyomozás)
6. egyéb,

V18.1. éspedig:.....

9. nem lehet megállapítani

M2. A tartalomelemzés során elemzett esetek megoszlása a képzett változók szerint

Frequency Table

V1 Ki a korrumpált?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 egyén	185	41,7	44,0	44,0
	2,00 csoport	208	46,8	49,5	93,6
	3,00 intézmény	27	6,1	6,4	100,0
	Total	420	94,6	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	24	5,4		
Total		444	100,0		

V2 Ki a korrumpáló?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 egyén	202	45,5	51,4	51,4
	2,00 csoport	178	40,1	45,3	96,7
	3,00 intézmény	13	2,9	3,3	100,0
	Total	393	88,5	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	50	11,3		
	System	1	,2		
	Total	51	11,5		
Total		444	100,0		

V3 Korrumpált: üzlet vagy kormányzat?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 üzleti szféra képviselője	18	4,1	4,1	4,1
	2,00 kormányzati (önkormányzati) szféra képviselője	402	90,5	91,4	95,5
	3,00 egyéb intézmény képviselője	20	4,5	4,5	100,0
	Total	440	99,1	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	3	,7		
	System	1	,2		
	Total	4	,9		
Total		444	100,0		

V4 Korrumpáló: üzlet v. kormányzat?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 üzleti szféra képviselője	240	54,1	59,7	59,7
	2,00 kormányzati (önkormányzati) szféra képviselője	34	7,7	8,5	68,2
	3,00 egyéb intézmény képviselője	128	28,8	31,8	100,0
	Total	402	90,5	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	41	9,2		
	System	1	,2		
	Total	42	9,5		
Total		444	100,0		

V5 A korrumpált társadalmi státusza

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 alacsony (nem vezető beosztású)	205	46,2	48,0	48,0
	2,00 magas (közép, vagy felsővezető, vállalkozó)	222	50,0	52,0	100,0
	Total	427	96,2	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	16	3,6		
	System	1	,2		
	Total	17	3,8		
Total		444	100,0		

V6 A korrumpáló társadalmi státusza

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 alacsony (nem vezető beosztású)	121	27,3	41,2	41,2
	2,00 magas (közép, vagy felsővezető, vállalkozó)	173	39,0	58,8	100,0
	Total	294	66,2	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	148	33,3		
	System	2	,5		
	Total	150	33,8		
Total		444	100,0		

V7 A korrupciós szolgáltatás (előny)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 tisztán anyagi jószág	39	8,8	9,4	9,4
	2,00 nem anyagi jószág (információ, engedély, pozíció, stb.)	370	83,3	89,2	98,6
	3,00 mindkettő	6	1,4	1,4	100,0
	Total	415	93,5	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	28	6,3		
	System	1	,2		
	Total	29	6,5		
Total		444	100,0		

V8 A korrupciós jutalék (előny)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 tisztán anyagi jószág	328	73,9	93,2	93,2
	2,00 nem anyagi jószág (információ, engedély, pozíció, stb.)	18	4,1	5,1	98,3
	3,00 mindkettő	6	1,4	1,7	100,0
	Total	352	79,3	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	91	20,5		
	System	1	,2		
	Total	92	20,7		
Total		444	100,0		

V9 A korrupciós tranzakció helye (1)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 Budapesten	174	39,2	43,2	43,2
	2,00 városban	142	32,0	35,2	78,4
	3,00 községben	28	6,3	6,9	85,4
	4,00 egyéb	59	13,3	14,6	100,0
	Total	403	90,8	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	40	9,0		
	System	1	,2		
	Total	41	9,2		
Total		444	100,0		

V10 A korrupciós tranzakció helye (2)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 Budapesten	33	7,4	46,5	46,5
	2,00 városban	18	4,1	25,4	71,8
	3,00 Községben	4	,9	5,6	77,5
	4,00 egyéb	16	3,6	22,5	100,0
	Total	71	16,0	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	1	,2		
	System	372	83,8		
	Total	373	84,0		
Total		444	100,0		

V11 Korrupció – kapcsolódó intézmény? (1)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 rendőrség	141	31,8	32,0	32,0
	2,00 bíróság	12	2,7	2,7	34,7
	3,00 önkormányzat	69	15,5	15,6	50,3
	4,00 minisztériumok / országos hatáskörű szervezetek	101	22,7	22,9	73,2
	5,00 adóhivatal (APEH)	23	5,2	5,2	78,5
	6,00 VPOP	47	10,6	10,7	89,1
	7,00 nem országos hatáskörű szervezetek	25	5,6	5,7	94,8
	8,00 egyéb	23	5,2	5,2	100,0
	Total	441	99,3	100,0	
Missing	9,00	2	,5		
	System	1	,2		
	Total	3	,7		
Total		444	100,0		

V12 Korrupció – kapcsolódó intézmény (2)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 rendőrség	12	2,7	13,8	13,8
	2,00 bíróság	5	1,1	5,7	19,5
	3,00 önkormányzat	14	3,2	16,1	35,6
	4,00 minisztériumok / országos hatáskörű szervezetek	42	9,5	48,3	83,9
	6,00 VPOP	2	,5	2,3	86,2
	7,00 nem országos hatáskörű szervezetek	6	1,4	6,9	93,1
	8,00 egyéb	6	1,4	6,9	100,0
	Total	87	19,6	100,0	
Missing	9,00	1	,2		
	System	356	80,2		
	Total	357	80,4		
Total		444	100,0		

V13 A korrupció – kapcsolódó tranzakció

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 közbeszerzési eljárásokhoz kötődik	84	18,9	20,0	20,0
	2,00 engedélyek, tanúsítványok megszerzéséhez kötődik	64	14,4	15,2	35,2
	3,00 ellenőrzéshez, az ellenőrzés hátrányos következményeinek semmissé tételéhez kötődik	185	41,7	44,0	79,3
	4,00 állami támogatások megszerzése	6	1,4	1,4	80,7
	5,00 egyéb...	81	18,2	19,3	100,0
	Total	420	94,6	100,0	
Missing	9,00 nem megállapítható	23	5,2		
	System	1	,2		
	Total	24	5,4		
Total		444	100,0		

V14 A korrupció kezdeményezője

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 megbízott (korrumpált)	120	27,0	51,9	51,9
	2,00 kliens (korrumpáló)	111	25,0	48,1	100,0
	Total	231	52,0	100,0	
Missing	9,00 nem lehet megállapítani	212	47,7		
	System	1	,2		
	Total	213	48,0		
Total		444	100,0		

V15 Korrupciós tranzakció(k) típusa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 egyszerű (adás -vétel) / két szereplő	208	46,8	59,3	59,3
	2,00 láncba szerveződő / több szereplős tranzakció	143	32,2	40,7	100,0
	Total	351	79,1	100,0	
Missing	9,00 nem lehet megállapítani	92	20,7		
	System	1	,2		
	Total	93	20,9		
Total		444	100,0		

V16 Az eset napvilágra kerülésének elindítója

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00 nem derül ki	141	31,8	32,1	32,1
	1,00 kiderül	298	67,1	67,9	100,0
	Total	439	98,9	100,0	
Missing	9,00	4	,9		
	System	1	,2		
	Total	5	1,1		
Total		444	100,0		

Fájlnév: korrupcio_2009_media_01_07_090310
Könyvtár: C:\Documents and Settings\Tata\123\korrupcio\2001_2007\tanulmany
Sablon: C:\Documents and Settings\Tata\Application Data\Microsoft\Sablonok\Normal.dot
Cím: Üzleti korrupcio Magyarországon - Tartalomelemzés
Tárgy:
Szerző: BCE Korrupciókutató-központ
Keresőszavak:
Megjegyzések:
Létrehozás dátuma: 2009.03.09. de. 9:28
Változat: 6
Utolsó mentés dátuma: 2009.03.28. du. 5:26
Utoljára mentette: Tata
Szerkesztési idő: 85 perc
Utolsó nyomtatás: 2009.03.28. du. 5:26
Mint az utolsó teljes nyomtatáskor
Oldalak száma: 33
Szavak száma: 3 792 (kb.)
Betűk száma: 26 166 (kb.)